

whakamama hoki nga Pirihimana takiwa. E whakaae ana nga Kaunihera ki te utu i aua tangata i roto i a ratou moni ano, otira e ahei ana kia arohatia atu ano ratou.

He mea tika hoki kia hanga he tikanga hei whakahau, a hei ako i nga Maori ki te whakapai i o ratou kainga. E taea ano pea nga Apiha i raro i te Tari o te Ora mo te Katoa te whakamahi hei pera, me apiti atu ano hoki he oranga mo ratou, ko ratou hei tiroiro i nga pa Maori, hei ako hoki i nga Kaunihera Marae ki nga mahi tika ma ratou mo tena taha. I naianei he tokoiti rawa o nga Maori e tau ana mo tera mahi, otira hei a muri ake nei e taea te kowhiri nga tino tangata o ratou hei whakahaere mo era mahi.

I mua atu i taku whakakopinga i tenei ripoata, e tono ana au kia ahei au ki te whaikupu mihi mo te mahi nui a Takuta Maui Pomare, e whakapau nei i tona kaha ki te hiki ake i tona iwi. He kuare te iwi mehemea ratou kaore e kite, a e manaaki hoki i tana ako nui. E tino awhinatia ana ia e Apirana Ngata, i mahue atu hoki i a ia tana mahi e tupu ai ia, te roia, i runga i te mahara kia tahuri ia ki te hapa ake i te ahua o tona iwi.

Ko taku tumanako me taku whakapono hoki, tae rawa ake ki tera tau, tera atu te pai o nga korero hei tuhinga maku.

Heoi. Na to pononga,

GILBERT MAIR (TAWA),

Tumuaki o nga Kaunihera (Marae) Maori.

Ki te Honore Minita mo te Taha Maori, Poneke.

TE RIPOATA O nga TAKE I WHAKAHAEREA, a i Whakaotia e te HUIHUINGA NUI o nga Kaunihera Marae i tu ki Rotorua, Aperira, 1903.

I runga i te *Kahiti* Nama 14, o te 20 o nga ra o Maehe, 1903, ka whakaritea e te Kawana kia tu te Huihuinga Nui o nga Kaunihera Maori, i whakaturia i raro i "Te Ture Kaunihera Maori, 1900," kia tu ki te Whare Runanga, Tamatekapua, Rotorua i te Paraire te 17 o nga ra o Aperira, 1903.

I whiriwhiria e nga Kaunihera o ratou mangai ki taua Huihuinga, koia enei, ara: Arapawa, Tuiti Makitonore; Arawa, Baureti Paerau; Araiteuru, Tiemi Hipi; Hokianga, Tamaho Rawiri; Horouta, Apirana T. Ngata; Kurahaupo, Te Raika Kereama; Mahunui, Hoani Hopere Uru; Maniapoto, Te Moerua Natanahira; Mangonui, Riiwhi Heta; Matatua, Pouwhare; Ngatiwhataua, Poata Uruamo; Raukawa, Rere Nikitini; Rongokako, Aporo H. Kumeroa; Tamatea, Ihaia Hutana; Taranaki, Tutanuku; Takitimu, Hetekia te Kani Pere; Tauranga, Taipari; Tokerau, Rameka; Waikerepuru; Tongariro, Parati Paurini; Wairoa, Waaka te Huia; Whangarei, Taui Pepene; Whanganui, Neri Poutini; Wharekauri (Chatham Islands), Henry Hough.

O enei takau-ma-whitu he Tiamana no nga Kaunihera, toko-onu he mema. Kahore he mangai o nga Kaunihera o Kahungunu (Wairoa, Hawke's Bay), me Wharekauri (Chatham Islands). Engari i tae mai te whakaatu a te Kaunihera o Wharekauri he raruraru no te tima i kore ai e haere mai to ratou mangai a Henry Hough.

Hui katoa e rua-tekau-ma-rua nga mangai i tae mai.

I tae mai hoki etahi o nga kau-matua Kai-tohutou Kaunihera, ara, a Te Keepa te Rangipua-whe (Te Arawa), Tamahau Mahupuku (Rongokako), Hori Ngatai (Tauranga), me Waata te Rangikotua (Matatua).

Tera atu etahi mema o nga Kaunihera i haere mai i te taha o nga mangai, nga rangatira, me nga hapu o Te Arawa, o Tuhoe.

I puare te Huihuinga i te ata o te Paraire, te 17 o nga ra o Aperira, 1903, a hikitia ana mo te ata o te Mane te 20 o Aperira. I hui i te Mane a tae noa ki te Haterei te 25 o Aperira, ka kopi nga mahi a te Huihuinga.

I roto i aua ra i koa te Huihuinga i te taenga mai o Te Honore Timi Kara, Minita mo te Taha Maori, o etahi o nga upoko me nga apiha o nga Tari Kawanatanga, i te urunga mai o ratou ki roto i te hui hei whakamarana i etahi take ki te Huihuinga Nui, ara, a Emana Mete, Kai-Rehita Tumuaiki o te Tari Whakahaere i nga Penihana Kaumatua; Kapene G. Mea (Tawa) Tumuaiki o nga Kaunihera Maori; Takuta Maui Pomare, Apiha o te Tari Whakahaere i te Ora mo te Katoa, mo te Taha Maori; me Rapata Himi, Kai-Rehita o nga Kaunihera Whenua Maori.

I te mea kaore i whakaritea mai e te Kawana i roto i tana Kaunihera he Tumuaiki mo te Huihuinga Nui, pootitia ana e nga mangai ko Ihaia Hutana, Tiamana o te Kaunihera Maori o te Takiwa o Tamatea, hei Tumuaiki mo te Huihuinga Nui.

Ko Moho Wihapi o te Kaunihera o te Arawa, te Karaka o te Huihuinga.

Ko nga take i whakahaerea, a i whakaotia e te Huihuinga Nui kei te taha o tenei Ripoata e tapiri ana, ara, ko nga whakaupokoranga enei:—

1. Mo nga penihana Kaumatua Maori. E tono ana kia whiwhi nga Kaunihera Maori i etahi mana e ahei ai ratou te tiaki kia whiwhi i te penihana nga Kaumatua Maori e tika ana kia whiwhi, a kia puta tika ki nga mea kua whiwhi tiwhikete a ratou moni.

2. He whakatikatika i "Te Ture Kaunihera Maori, 1900" (a) i nga wahi kua kitea i roto i nga whakahaerenga a nga Kaunihera e taupatupatu ana, (b) kia whiwhi ai nga Kaunihera ki etahi mana hou, mana ririki e taea ai te whakatikatika nga hiahia o te Paeremete i hanga ai te ture, (c) kia pakari ai kia marama ai te mahi a nga Komiti Marae i raro i nga Kaunihera.

3. He whakatikatika i nga Paeroa a nga Kaunihera, a he hanga tikanga kia tauriterite ai te ahua o nga Paeroa mo nga take e pa ana ki nga takiwa Maori katoa.

4. He whakatikatika i nga wahi taupatupatu o nga rohe o nga Takiwa Kaunihera.